

הפירופו כגשר בין תרבויות בטיטואן שבצפון מרוקו

נינה פינטו-אבקסיס

הפירופו (*Piropo*) הספרדי מורכב מביטוי לשוני קצר הכולל דימוי, מטפורה או משחק מילים שנון ועניינו בעיקר באספקטים הגופניים של האישה החולפת ברחוב. ביטויים אלו שימשו פרקטיקה פולקלורית מקובלת לחיזור ולמתן מחמאות ברחבי ספרד ובמדינות הדוברות ספרדית. בהגיעם של הנוצרים-היספאנים לטיטואן, בירת הפרוטקטורט במרוקו הספרדית (1912–1956), הם העתיקו את ההרגל לשימוש בפירופו למרחב הגאוגרפי החדש. הפירופוס הכילו יסודות בעלי גוון מיני, התבוננות בתקריב בחלקי גוף נשיים והפרה מסוימת של יחס הכבוד שהיה מקובל כלפי נשים יהודיות. הם עשו את רחובות טיטואן, מנקודת מבטן של המידעניות, לזירה של חיזור ססגוני פואטי, מלא הומור וקלילות, שבו מתקיימים מגעים בין התרבויות – מגעים שהיו טאבו עבור הנשים היהודיות. היו אלה גילויים של צבע, של דמיון ושל פתיחות בתוך חברה שמרנית וסגורה. כך לדוגמה בפירופו הקושר בין עיני האישה – החלק הגבוה, העליון והטהור – לבין החלק הנמוך בגופו של אדם, הגס והמלוכלך – מבושיו של חייל: Tienes los ojos más negros que los calzoncillos de un soldado (ענייך שחורות יותר מתחתוניו של חייל).

במאמר זה אני סוקרת אפוא את סוגת הפירופוס שהוענקו בטיטואן, מנתחת את מרכיב הפואטיות שבהם ואת הדרך שבה נוצר האפקט ההומוריסטי. המאמר בוחן יסודות של מגדור ושל מיננות (סקסיזם) המתבטאים בהומור המופנה כלפי האישה, וכן סוגיות של פרספקטיבה הומוריסטית המשתנה בחלוף הזמן ובמעברים הבין-דוריים, ובמקרה הנבחן – בין חוקרת למידעניות. הרחוב הטיטואני שבו מוענקים הפירופוס מצטייר כמעין 'שוק לשוני' היברידי. שוק לשוני זה נוצר גם באמצעות הפרודיה על פירופוס שהעניקו מוסלמים במרחב מרובד זה בעת שחיקו את הנוצרים הקסטיליאנים, וכן באמצעות החיקוי בפי הנשים את הפירופוס כפי שהוענקו להן מפיהם של הנוצרים. כך מסומן מרחב זה כאתר של מגעים בין תרבויות – שהתאפשר, ולו לרגע – באמצעות השימוש בביטויים לשוניים אלו.

ד"ר נינה פינטו אבקסיס, המחלקה לספרות עם ישראל, מרכז סלטי לחקר הלאדינו,

אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן 5290002

pintonina@hotmail.com